

DE GRINDPLASSEN: AANKLEDEN MET SCHAAMGROEN OF TOOIEN MET OOIBOSSEN?

Onlangs is een start gemaakt met de herinrichting van het Oolerveld, een grindwinningsgebied bij Herten. Een gedeputeerde plantte een Zilverlinde (*Tilia tomentosa*, inheems in de Balkan!) om het gebeuren een feestelijk tintje te geven. Met het planten van de linde moest tot uitdrukking komen, zo schijnt het, dat er van nu af aan meer aandacht zal moeten zijn voor natuurontwikkeling rond de plassen.

Juist het planten van een uitheemse soort geeft aan dat de bureaus die de inrichtingsplannen opstellen geen flauw benul hebben van hetgeen natuurontwikkeling rond de plassen werkelijk kan en moet inhouden. En dat terwijl er bijna niets zo gemakkelijk te realiseren is als juist natuurontwikkeling. Het is een proces dat zich overal en altijd spontaan voltrekt; het enige wat wij mensen kunnen doen is het creëren van qua bodem en reliëf gevarieerde en schone uitgangssituaties, bij voorkeur zonder daarvoor van elders materialen aan te voeren. Vervolgens dienen wij het gebied zoveel mogelijk met rust te laten en dienen we te vertrouwen op de natuurlijke processen welke de afgelopen miljoenen jaren toch ruimschoots bewezen hebben dit karwei te kunnen klaren.

Bij de inrichting van de natuurzones in de grindwinnings-gebieden is aan deze uitgangspunten geheel voorbij gegaan. Sterker nog, daar waar zich door een achterstand bij de uitvoering van de plannen op een voor natuur gereserveerde oever nabij Heel spontaan aantrekkelijke en gevarieerde wilgenstruwelen hadden gevormd, zijn deze verwijderd om plaats te maken voor een of ander aanplantmengsel. Hoe heeft het allemaal zover kunnen komen?

De basis ervoor is gelegd in de economisch wat benarde jaren vóór 1984, het jaar waarin de "Herziene nota inrichting grindwinningsgebieden" door de Provincie gepubliceerd werd. In deze nota waarin de zones voor natuur, landbouw en recreatie per plas of grindwinning zijn aangegeven, werd ruim baan gegeven aan de recreatie. Dit was op zich al weinig gunstig voor het ontwikkelen van natuurwaarden, maar erger nog was dat bij elk projekt een cocktail van recreatie-vormen gemengd werd met series kleine natuurzones, waarin meestal ook nog vissers gedacht waren. Deze voorstellen waren dermate ongunstig voor het ontwikkelen en beheren van natuurwaarden dat geen van de natuurbeherende organisaties ooit het beheer van de natuurzones op zich heeft willen nemen ook al kregen ze het eigendom er voor niets bij. Het feit dat de natuurorganisaties er niet in willen hebben stappen, heeft tot gevolg dat er voor de natuurzones geen op hun taak berekende beheerders gevonden zijn en dat de uiteindelijke inrichtingsplannen voor de natuurzones óf de kant opgingen van door boeren beheerde gebieden (zie bijvoorbeeld de natuurzone langs de Grote Hegge) óf een stadspark-achtig karakter kregen ten gerieve van de recreanten, inclusief stortstenen oevers ten behoeve van aanleg van boten en inclusief het inplanten van oeverzones met deels zelfs uitheemse bomen en heesters. Als uitschieter wordt er hier en daar op voor de landbouw ongeschikte overhoekjes een halve hectare met wat ondiepe plasjes aangelegd waar men zekerheidshalve de waterplanten toch ook maar inplant... (bijvoorbeeld langs de plas bij de Bilt). En dat terwijl in de nieuwste ontgrinding, het Stevolprojekt, een prachtige oude loop van de Maas met een nat vogelrijk weilanden-gebied (de Echterweerd) zonder pardon geofferd gaat worden. (Eerst moet het Milieu-effekt-rapportage-karwei nog wel geklaard worden; dat zal uitstel opleveren maar geen afstel, wat weegt er op tegen de "Nationale Grindbehoefte"?)

Voor de nieuwe ontgrindingen zal naar onze mening een heel andere lijn gevolgd moeten worden. In de eerste plaats: geen vermenging van functies per plas. Moet er natuur ontwikkeld worden -en dat moet natuurlijk!- reserveer dan de hele plas daarvoor. In de tweede plaats: de natuurontwikkeling rond en in de plassen kan niet los gezien worden van de natuurontwikkeling in het héle Limburgse Maasdal zoals voorgesteld in het recent verschenen Natuurbeleidsplan van de rijksoverheid. Elk natuurontwikkelingsprojekt zal moeten passen in een visie op natuurontwikkeling in dit grotere gebied. Er ligt al een goed uitgewerkt plan voor het Grensmaas-trajekt, opgesteld door het Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw in Roermond. Een plan waarin het meest natuurlijke riviertrajekt van Nederland, de nooit gekanaliseerde Maas tussen Maastricht en Maasbracht, weer de kans krijgt zich te tooien met oobossen, verlandende geulen en dynamische grind- en zandbanken. In de derde plaats: daar de balans tot nu toe te sterk is doorgeslagen naar recreatie en landbouw bij de inrichting van de grindwinningsgebieden, is het redelijk om de balans nu door te laten slaan naar natuur. Wat dat betreft staan wij geheel achter de uitspraak van gedeputeerde Riem dat alle nieuwe ontgrindingen voor natuurontwikkeling ingericht moeten worden. Er zijn nu voldoende stadspark-achtig ingerichte plasoevers en voor de landbouw heeft de EEG niet voor niets een superheffing en een braakleggings-regeling ingevoerd. Het is niet duidelijk waarom er dan toch nog grindwinningsgebieden weer voor landbouw ingericht worden.

Laten we nu de veelgeplaagde natuur eens wat echte kansen geven, in het Maasdal hebben we er de gelegenheid voor. Geen schaamgroen meer, maar natuurlijke bossen en graslanden waarin bijvoorbeeld de Zwarte ooievaar zich weer thuis voelt.